

ONGELIJKHEID OP DE ARBEIDSMARKT

Hoofdstuk 9

Tom Vandenbrande

Op het vlak van de gelijke vertegenwoordiging van 'kansengroepen' op de arbeidsmarkt bengelt Vlaanderen aan de staart van het Europese peloton. De jongste jaren werd echter een behoorlijk deel van de achterstand goedge maakt. Op tien jaar tijd zijn vooral de man/vrouwverschillen systematisch kleiner geworden. Bij andere kansengroepen is de evolutie minder duidelijk. Zeker allochtonen en laaggeschoolden konden hun relatieve positie pas verbeteren in de hoogconjunctuur tussen 1997 en 2000.

1 *Management van verschillen*

Maar al te vaak werd het verhogen van de werkzaamheidsgraad de afgelopen twee jaar ongenuanceerd naar voor geschoven wanneer het werkgelegenheidsbeleid in de focus stond. Nochtans was dit slechts één van de vier strategische doelstellingen die voor de periode 2000-2004 werden geformuleerd bij het aantreden van paars-groen. De tweede strategische doelstelling kadert binnen het management van verschillen en bestaat in het *verhogen van de aanwezigheid van ondervertegenwoordigde bevolkingsgroepen op de arbeidsmarkt*, zoals laaggeschoolden, schoolverlaters, jongeren, 50-plussers, allochtonen, personen met een handicap, vrouwen, herintreedsters, vluchtelingen of ex-gedetineerden.

Dit overkoepelend diversiteitsbeleid staat ook centraal in een recente Europese Richtlijn omtrent de gelijke behandeling in arbeid en beroep. Het wegwerken van ongelijkheid en discriminatie op de arbeidsmarkt staat verder centraal in het nieuwe Equal-initiatief (ESF), waarmee de Europese Unie initiatieven in deze richting wil ondersteunen.

In dit hoofdstuk wordt het 'management van verschillen' ten opzichte van vier kansengroepen op macro-niveau, alsook een algemene maat van ongelijkheid op de arbeidsmarkt ge-

kwantificeerd. De vier groepen in de analyse zijn laaggeschoolden, vrouwen, ouderen en allochtonen van buiten de EU.¹

2 Ongelijkheid anno 2000

We ontwikkelen een indicator die meet in welke mate verschillende doelgroepen worden ingeschakeld op de arbeidsmarkt. Allereerst is er de *gender gap*, die de werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen vergelijkt. Voor ouderen, voor laaggeschoolden en voor allochtonen van buiten de EU werd een gelijkaardige indicator geconstrueerd, de *generation gap*, de *education gap* en de *nationality gap*. Respectievelijk vergelijken ze de werkzaamheid van de middengroep met die van 45-plussers, van midden- en hooggeschoolden met die van laaggeschoolden en van Europeanen met die van allochtonen van buiten de EU. Als algemene maat van ongelijkheid nemen we het gewogen gemiddelde van de vier 'gaps'. Dit gemiddelde wordt gewogen opdat de ongelijkheid van een kleine kansengroep niet van doorslaggevende aard zou zijn bij de globale evaluatie.

Tabel 9.1

Diversiteit op de arbeidsmarkt bij de bevolking tussen 25 en 64 jaar, naar gewest (België; 2000)

	Vlaams Gewest	Brussels Gewest	Waals Gewest	België
Generation gap	1,70	1,32	1,53	1,60
Gender gap	1,35	1,26	1,41	1,36
Educational gap	1,55	1,65	1,61	1,58
Nationality gap	1,70	1,80	1,98	1,80
Gewogen gemiddelde	1,56	1,43	1,52	1,53

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Anno 2000 blijkt in Vlaanderen vooral de ongelijkheid ten opzichte van ouderen en ten opzichte van niet-EU-allochtonen groot. Het aandeel werkenden bij de groep tussen 45 en 64 jaar ligt maar liefst 70% lager dan dat aandeel bij de groep tussen 25 en 44 jaar; het verschil tussen niet-EU-allochtonen en andere Vlamingen is even groot. De ongelijkheid tussen mannen en vrouwen is de helft kleiner, de achterstand van laaggeschoolden ligt tussen beide uitersten in.

¹ Voor een overzicht van gedetailleerd cijfermateriaal dat gebruikt wordt in dit hoofdstuk verwijzen we naar www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, jaarreeks 2001.

Vergeleken met de andere gewesten scoort Vlaanderen minder goed wat de globale indicator van ongelijkheid betreft. De score is vooral slecht op de *generation gap*. Het verschil in participatie tussen ouderen en de groep op middenleeftijd, een klassiek Belgisch fenomeen, is in Vlaanderen nog sterker uitgesproken dan in de andere landsdelen. Op het vlak van ongelijkheid ten opzichte van vrouwen en van laaggeschoolden duikt Vlaanderen net onder het Belgische gemiddelde. Tegenover de niet-Europese allochtonen scoort Vlaanderen, ondanks de globaal ongunstige score, duidelijk beter dan Wallonië en Brussel. Gezien de relatief kleine populatie van allochtonen moet evenwel rekening worden gehouden met een zeker betrouwbaarheidsinterval, en voorbehoud gemaakt bij de grote verschillen op dit vlak.

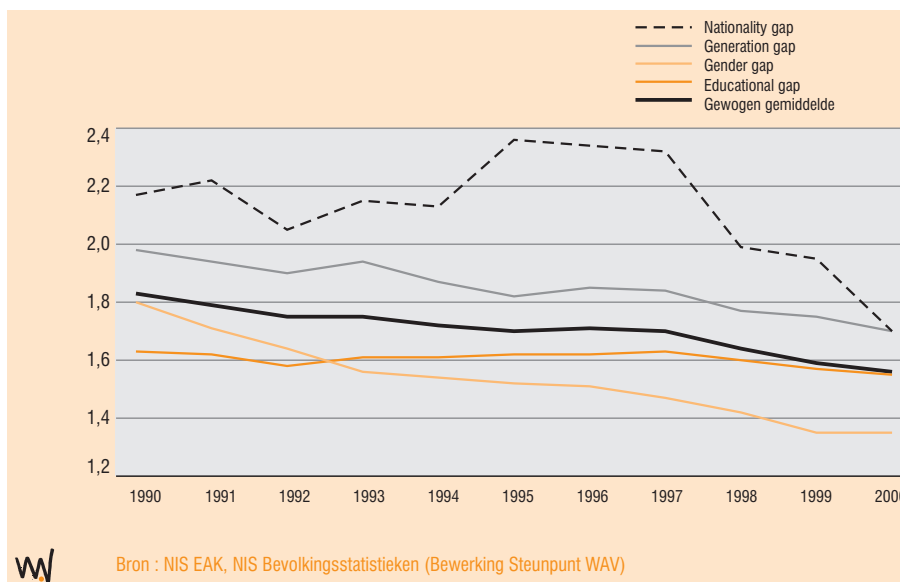
3 *Evolutie 1990-2000*

Ook blijkt uit de evolutie 1990-2000 van deze vier indicatoren dat een zeker betrouwbaarheidsinterval in acht moet worden genomen. Vooral de *nationality gap* maakt tijdens deze periode grote sprongen. Het grillige verloop wijst op een iets groter betrouwbaarheidsinterval met betrekking tot deze indicator. Twee globale vaststellingen kunnen evenwel gemaakt worden. Ten eerste ligt het niveau van de *nationality gap* systematisch hoger dan dat van de andere 'gaps', wat erop wijst dat de kwetsbaarheid bij de niet-EU-allochtonen over de volledige periode beschouwd het grootst is geweest. Ten tweede is de *nationality gap* het grootst in de periode van minder gunstige conjunctuur halfweg de jaren negentig en lijkt er zich pas in 1998 een verbetering voor te doen. Laagconjunctuur treft blijkbaar in het bijzonder deze kansengroep.

Bij de *education gap* en in iets mindere mate bij de *generation gap* zien we pas recent een duidelijke toename van de gelijkheid op de arbeidsmarkt. In de beschouwde periode nam de ongelijkheid ten opzichte van laaggeschoolden zelfs gedurende lange tijd licht toe. Enkel de *gender gap* kon tijdens de gehele periode systematisch gedicht worden. Dit heeft voor een hertekening van de risico's op de arbeidsmarkt gezorgd. Waar het risico op non-integratie in 1990 nog duidelijk groter was bij vrouwen dan bij laaggeschoolden, is de balans tien jaar later gekanteld in het nadeel van personen met een lage opleiding.

Figuur 9.1

Diversiteit op de arbeidsmarkt bij de bevolking tussen 25 en 64 jaar (Vlaams Gewest; 1990-2000)

In globa is de ongelijkheid licht afgenomen tijdens dit decennium, namelijk van 1,83 tot 1,56. Vooral tijdens de eerste twee jaar en na 1997 verbeterde de gelijkheid. Hoogconjunctuur werkt dus in gunstige zin in op de positie van risicogroepen; laagconjunctuur vergroot de kloof tussen goed- en slechtgeplaatste personen.

4 *Gemiddelde ongelijkheid in Europa, 1995-2000*

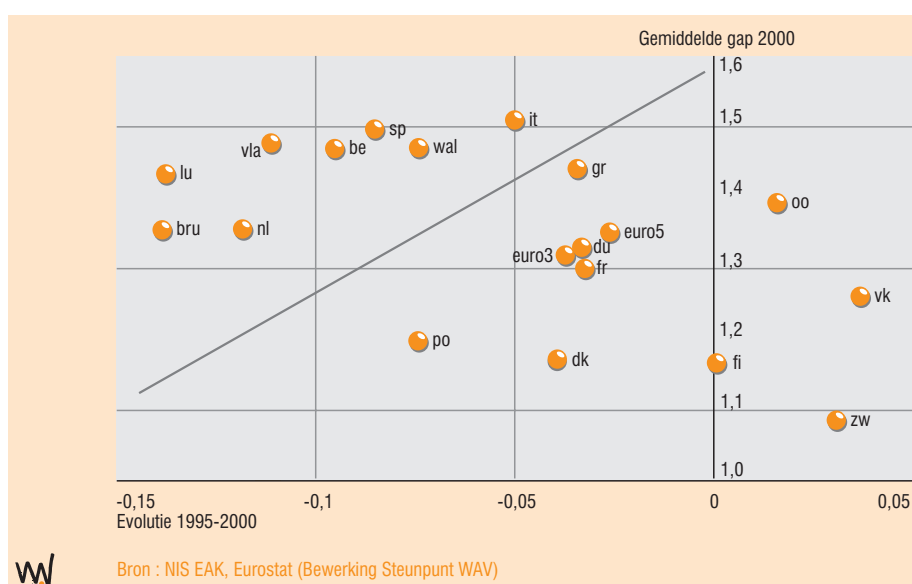
Voor de verschillende Europese landen wordt de gemiddelde ongelijkheid in 2000 berekend, alsook de evolutie ervan tussen 1995 en 2000. Gegevens over Ierland en inzake nationaliteit ontbreken, en voor de berekening van de *gender* en *education gap* moest teruggegrepen worden naar de leeftijdsgroep 25-59 jaar in plaats van 25-64 jaar. Dit zorgt voor beperkte verschillen tussen de waarden die in deze figuur zijn opgenomen en de eerder geciteerde maten van ongelijkheid op de arbeidsmarkt.

Figuur 9.2 geeft de positie weer van de Europese landen. Globaal genomen kan er een onderscheid gemaakt worden tussen twee grote clusters van landen. In een eerste cluster vin-

den we landen die een relatief grote mate aan gelijkheid op de arbeidsmarkt realiseren, een situatie die tussen 1995 en 2000 nauwelijks nog veranderde. Geografisch liggen deze landen in Noord- of Midden-Europa, Portugal uitgezonderd. De tweede grote cluster van landen kent een beperkte mate aan diversiteit op de arbeidsmarkt, maar kon recent een belangrijke inhaalbeweging doorvoeren op dit vlak. Naast de Benelux bevinden de Zuid-Europese landen zich in deze cluster.

Figuur 9.2

Evolutie van de gemiddelde ongelijkheid op de arbeidsmarkt (Belgische gewesten en Euro15; 1995-2000)

Binnen beide grote clusters bestaat evenwel nog een grote diversiteit. De cluster met een belangrijke mate aan diversiteit, maar relatief weinig verandering, valt uiteen in een drietal kleinere groepen. Een eerste groepje met Duitsland, Frankrijk, Denemarken en Portugal kent een gemiddelde tot beperkte mate aan ongelijkheid, een diversiteit die tussen 1995 en 2000 nog iets toenam. Het Europese gemiddelde wordt ook hier gesitueerd. Daarnaast kunnen we twee kleine groepjes afzonderen waar de ongelijkheid de jongste vijf jaar stabiliseerde of toenam. Enerzijds gebeurde dit bij de twee koplopers inzake diversiteit, Zweden en Finland, en anderzijds bij twee landen met een eerder gemiddelde ongelijkheid, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk. De toegenomen ongelijkheid in Zweden, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk komt vooral doordat de relatieve positie van laaggeschoolden tijdens deze periode slechter werd.

De landen in de tweede grote cluster hebben gemeen dat de arbeidsmarktkansen minder gelijk zijn verdeeld over kansrijke en kansarme groepen, maar dat ze de achterstand op het gemiddelde Europese land tussen 1995 en 2000 reduceerden. Ook hier kunnen we drie kleinere groepjes afzonderen. Een eerste groepje, met Nederland, Luxemburg en Brussel, tekent van deze groep de beste cijfers op, zowel wat diversiteit als verbetering van deze diversiteit betreft. In een tweede groepje vinden we Spanje naast België, Vlaanderen en Wallonië terug. Ook hier is de verbetering van de arbeidsmarktdiversiteit tussen 1995 en 2000 duidelijk. Dit is minder het geval in het derde groepje binnen de minst gunstige cluster, met Italië en Griekenland.

Deze tweede grote cluster kan ook op een tweede manier worden opgedeeld. Het gemeenschappelijke kenmerk van de groep is dat op geen van de drie kenmerken die aan de basis van de globale ongelijkheidsmaat liggen (gender gap, education gap, generation gap) een gunstige score wordt opgetekend. Wel onderscheiden de landen zich in ongunstige zin: vrouwen staan in de minst gunstige positie in Griekenland, Italië, Spanje en Luxemburg, ouderen in België, Luxemburg en Italië, en laaggeschoolden in België, Italië en Spanje.

Tabellenbijlage: www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, jaarreeks 2001